

1989. november 20. - **Mitől maradt talpon a Kádár-rendszer?**

A magyar gazdaság pénzügyi tartalékai kimerültek, az ország a csőd szélén áll. A kormánynak olyan lépéseket kellene tennie, amivel megváltoztatná Magyarország és a hitelező bankok viszonyát. Ehhez a politikai feltételek adóttak, de a bankárokat a politika csak másodlagosan érdekli - mondja Tardos Márton, a Pénzügykutató Rt. vezetője. Vele készült az alábbi interjú.

- Magyarország elképesztő adósságot, mintegy 18 milliárd dollárt gyűjtött össze az elmúlt tizenöt évben. Sokak szerint ezért nemcsak az ország kormánya, hanem a hitelező pénzügyi szervezetek és bankok is felelősek.

T. M.: Ha ezt kérdezi, akkor nemcsak a 80-as évekről, hanem a 70-es évekről is beszélnünk kell. Akkor az olajárrobbanás után rengeteg szabad pénz áramlott az európai pénzpiacra, s a bankárok nem kontrollálták megfelelően a piacot. A fölgyülemlett pénzt hamar visszaforgatták a gazdaságba, a fejlődő és a szocialista országokba így egy súlyos, de csak két évig tartó válság helyett hosszú távon akut politikai válságot okoztak.

A bizalom részben annak volt köszönhető a szocialista országok iránt, hogy élt az úgynevezett esernyőteória: a Szovjetunió jótáll majd minden szocialista országért.

- A bizalom a hetvenes évek végén gyorsan szertefoszlott, különösen a lengyel szükségállapot bevezetése után fagyott be a nemzetközi pénzpiac a szocialista blokk országai, többek közt Magyarország számára.

T. M.: Nézze, nemcsak erről volt szó. Az esernyőelméletet megcáfolta az idő, mert Románia, Kuba, majd Lengyelország fizetéseképtelenné vált, de a Szovjetunió nem állt ki az érdekükben. Ugyanakkor megváltozott az USA politikája is, akkori véleményük szerint a szocialista országok hitelezése közvetett hozzájárulást jelent a SZU katonai kiadásaihoz. S volt még egy ok, az olajválság utáni magas inflációt mindenhol le akarták törni, így a bő pénzpolitikát egy sokkal szűkebb és szigorúbb váltotta fel. E három tényező miatt közeledett Magyarország a hetvenes évek végén, a nyolcvanas évek elején a fizetéseképtelenséghez. De természetesen az ország helyzete alapvetően azért súlyosbodott, mert a hiteleket - ahogy közismert - a fogyasztás fenntartására, az életszínvonal megőrzésére, a régi struktúrát konzerváló beruházásokra használták föl, és a beáramlott pénz révén nem növekedett az export.

- A nyolcvanas évek elején - közel másfél évnyi moratórium után - a nemzetközi pénzvilág mégis Magyarország segítségére sietett. Miért?

T. M.: Mert a szocialista országok között a kedvenc országgá vált. Hiszen Lengyelország is rosszul használta föl a pénzt, bevezették a szükségállapotot, és nagyon durván bántak a Szolidaritással, így a nemzetközi politika és a bankártársadalom szimpátiája szertefoszlott. Románia is a kedvencek közé tartozott a Szovjetuniótól függetlenedő külpolitikája miatt.

Magyarország csak utánuk következett. Erre az időszakra, tehát a 80-as évekre viszont az első helyre ugrott, miután úgy értékelte, hogy egyedül képes barátságosan rendezni viszonyát az itt lévő nagyhatalommal, ugyanakkor nincs súlyos konfliktusa a néppel. Ez volt a Kádár-féle politika legmagasabb szintű elismerése, így Magyarország beléphetett az IMF-be és a Világbankba, és a korábbi két-három évi szigorítás után újból kedvezményezetté vált.

Olyannyira, hogy a Bank of England segítségével nemzetközi mentőakció indult, és a bankok politikai jellegű ügyeskedésének köszönhetően az ország nem ment csődbe. Erről állította nagy büszkén a Kádár-rezsim, hogy „talpon maradtunk”.

- A magyar adósságtörténet egyik legsötétebb része 1984-68, négy év alatt megduplázódott az

adósságállomány, anélkül, hogy ennek hatását érezni lehetne, illetve csak a kamatfizetés nyomja egyre súlyosabban a gazdaságot.

T. M.: A baj abból lett, hogy a nemzetközi bankártársadalom ugyan igyekezett kontroll alatt tartani a magyar hitelezést, de ez nem sikerült, mert ahogy a hetvenes években az arab tőke, most a japán áramoltatott fölös pénzeket az európai pénzpiacra Magyarország tehát olyan valutákban - a japán hiteleken kívül NSZK-márkában és svájci frankban - vett föl kölcsönt, amelyek fölértékelődtek, míg a dollár értéke csökkent, így megugrott az adósság.

- De miért kellett ennyi hitelt fölvenni?

T. M.: Nem lehetett nem fölvenni, hiszen a fejlődés útja a gazdasági növekedés és nem a stagnálás, ráadásul a pénzügyi tartalékokat is föl kellett tölteni. De ezekből a valutákból nem lett volna szabad ennyit fölvenni. A felelősség elsősorban a magyar kormányé, tehát csak tőlük lehet számon kérni az elhibázott pénzpoltikát, az elfecsérelt milliárdokat. Viszont a nemzetközi bankár-társadalom is súlyos hibákat követett el, 1972-78 között a reformokat elfojtó Kádár-rendszert támogatta, majd 1982-83-ban az újból reformszövegeket hangoztató rezsimet megmentette, az elmúlt négy évben pedig újabb hitelekkel a régi struktúra konzerválását szolgálta, s nem ellenőrizte hatékonyabban, vajon visszakaphatják-e a hitelezők a befektetett pénzüket. De a magyar probléma csak egyik része az elmúlt években kialakult hitelválságnak. A robbanás elkerülésére adósoknak és hitelezőknek együtt kell keresniük a megoldást. L.M.